

Χ Ρ Ο Ν Ι Κ Α

Οί νέοι πού προετοιμάζονται, είτε ως εργάται τῆς ἐπιστήμης, είτε ως

**Διὰ τῆς
στενῆς πύλης**

δημόσιοι λειτουργοί, νὰ μετὰσχουν τοῦ δημοσίου βίου

τῆς Χώρας ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν δυσχερείας μεγαλυτέρας ἀπὸ οἵανδῆποτε ἄλλη γενεά. Τοῦτο ἀποτελεῖ δι' αὐτοὺς ὡς ἄτομα προνόμιον ἀπὸ ὠρισμένης ἀπόψεως, διὰ τὴν ἐλληνικὴν κοινωνίαν ὅμως τὸ σοβαρώτερον ἴσως πρόβλημα.

Οἱ νέοι οἱ ὅποιοι περιμένουν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ δημοσίου βίου δὲν θὰ εὔρουν σήμερον εὐκόλως τὰς καταλλήλους συνθήκας διὰ μίαν βαθμιαίαν ἀλλὰ γόνιμον σταδιοδρομίαν. Σπανίως θὰ συναντήσουν τὴν προσωπικότητα κοντὰ εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἀποκτήσουν τὴν ἐμπειρίαν τῆς δουλειᾶς των, θὰ κατανοήσουν τὴν σοβαρότητα τῶν προβλημάτων καὶ θὰ συλλάβουν τὸ νόημα τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς. Δυσκόλως θὰ ἀνεύρουν τὸ παράδειγμα πού θὰ τοὺς διδάξῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν, τὸ κοινωνικὸν ἦθος καὶ τὴν εὐρύτερην ἀναταίνισιν τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Ἀντιθέτως συχνὰ θὰ κινδυνεύουν νὰ παραπλανηθοῦν ἀπὸ ἐπιβλητικὰ παραδείγματα τυχοδιωκτισμοῦ. Θὰ κινδυνεύουν νὰ ὀλισθήσουν ἀσυναισθήτως εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῆς εὐκόλου ἀλλ' ἀγόνου ἐπιτυχίας. Αἱ ἠθικαὶ καὶ ὑλικά συνθήκαι τοὺς εἶναι δυσμενεῖς. Δὲν ὑπάρχει δι' αὐτοὺς τὸ περιθώριον ἐκεῖνο ἀνέοews τὸ ὁ

ποῖον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἀναμονὴν τοῦ ἀποτελέσματος μακροχρονίου προσπαθείας.

Δι' ὅσους ἀντιληφθοῦν τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος τῆς εἰσόδου διὰ «τῆς στενῆς πύλης» καὶ ἀνθέξουν εἰς τὸ ἀναντες τῆς ἀναβάσεως βεβαίως αἱ δυσχέρειαι αὐταὶ θὰ εἶναι προνόμιον τὸ ὅποιον θὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ὀργανώσουν τὴν ζωὴν των καὶ τὴν κοινωνικὴν των δραστηριότητα κατὰ τρόπον γόνιμον καὶ ἀποδοτικόν. Ἐὰν ἡ ἀντίδρασις των εἶναι τόσο ἰσχυρὰ ὥστε νὰ ὑπερνικήσῃ ὅλας τὰς δυσχερείας θὰ πρέπει νὰ ἀναμένη κανεῖς ὅτι θὰ ἀποβοῦν φορεῖς κοινωνικῆς δράσεως μὲ μεγαλυτέραν αἴσθησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ των, μὲ βαθυτέραν κατανόησιν τῶν προβλημάτων τῆς χώρας καὶ μὲ τὸ ἀπαιτούμενον πάθος καὶ μέτρον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν των.

Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐλληνικὴν κοινωνίαν τὸ πρόβλημα εἶναι ὅτι εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ὑπάρχουν ὅρια ἀντοχῆς. Μία κοινωνία πού προσβλέπει εἰς τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παρακινδυνεύσῃ νὰ ἰδῇ τὴν νεότητα τῆς καμπτομένην πρὸ τῶν μεγάλων ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν δυσχερειῶν. Νομίζομεν, διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν νεολαίαν, ὅτι οὔτε εἰς τὸ παρελθὸν ἀλλὰ πολὺ ὀλιγώτερον σήμερον τῆς ἐξασφαλισθῆσαν τὰ στοιχειώδη μέσα μορφώσεως καὶ ἐν συνεχείᾳ γονίμου ἀπασχολήσεως.

Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀσχοληθέντας ἔστω καὶ ἐλάχιστα μὲ
Ἡ ἀναπροσαρμογὴ τὰ τρέχοντα ἐλ-
τῆς τιμῆς τοῦ λην. οἰκονομικὰ
συναλλάγματος προβλήματα δι-
 ὑφίσταται εἰς

τὴν Ἑλλάδα ὀξύτερον πρόβλημα ἀνισοτιμίας τῶν ἀγοραστικῶν δυνάμεων τῆς δραχμῆς καὶ τῶν κυριωτέρων ξένων νομισμάτων. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἔχει τὰς ρίζας του εἰς λόγους ὄχι μόνον καθαρῶς νομισματικούς ἀλλὰ καὶ πολὺ βαθυτέρους, πρῶτα τὸ ὅποιον κατέστησε μέχρι σήμερον ματαίᾳς ὅλας τὰς ἀποπείρας λύσεώς του. Οἱ λόγοι αὗτοι δύνανται κατὰ τὴν γνώμην μας νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἐν Ἑλλάδι ἐπίπεδον τῶν τιμῶν τὸ ὅποιον διαμορφοῦται ἄνευ ἰσχυρᾶς ἀντιπληθωρικῆς ἐπιδράσεως καὶ ἀποτελεσματικοῦ ἐλέγχου καὶ ὑπὸ ἀνωμάλους συνθήκας ὀντιμετωπίζει ἐπίπεδα τιμῶν διαμορφούμενα, εἰς τὸν ἀγγλο-σαξωνικὸν ἰδίως κόσμον, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν εἴτε ἰσχυρῶν ἀντιπληθωρικῶν μέτρων, εἴτε αὐστηροῦ καὶ ἀποτελεσματικοῦ ἐλέγχου καὶ ὑπὸ σχετικῶς ὁμαλωτέρας συνθήκας, ὥς δὲ εἶναι εὐνόητον εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν οὐδὲν καθαρῶς νομισματικὸν μέτρον δύναται νὰ ἐπιδράσῃ. Εἰδικώτερον πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι παρὰ τὰς γενομένας εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας σημαντικὰς εἰσαγωγὰς ἐμπορευμάτων, ἢ μᾶλλον λόγῳ τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ εἰσαγωγαὶ αὗται ἀφεώρων κυρίως εἶδη διατροφῆς καὶ ὑλικά ἀνασυγκροτήσεως, ἐλάχιστα δὲ βιομηχανικὰ προϊόντα, ἢ βιομηχανία κατάρθωσε διὰ τῆς ἐφαρμογῆς καταλλήλου πολιτικῆς παραγωγῆς καὶ τιμῶν νὰ κρατήσῃ πολὺ ὑψηλὰ τὰ ἐπίπεδα τῶν τιμῶν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, πρῶτα τὸ ὅποιον ἐπηρέασε καὶ τὸ γενικὸν ἐπίπεδον τῶν τιμῶν.

Παρουσιάσθη ἐπίσης, παρὰ τὰς εἰσαγωγὰς ἐμπορευμάτων ἰσχυρὰ τὰς πρὸς ἀποθεματοποίησιν, ἢ ὅποια ἦτο ἐν μέρει φυσικὴ λόγῳ τῆς κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον ἐξαντλήσεως τῶν ἀποθεμάτων τῆς οἰκονομίας, ἀλλ' ἢ ὅποια διὰ τῆς μειώσεως τῆς προσφορᾶς συνεκράτησε τὸ γενικὸν ἐπίπεδον τῶν τιμῶν. Εἰς οἷους δὲ τέλος λόγους καὶ ἂν ὀφείλεται ἡ ἀνισοτιμία αὕτη τῶν ἀγοραστικῶν δυνάμεων τῆς δραχμῆς καὶ τῶν κυριωτέρων ξένων νομισμάτων εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι εἶναι σημαντικὴ. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ γενικὸν ἐπίπεδον τῶν τιμῶν ἐν Ἑλλάδι κρατεῖται εἰς τὸ 200πλάσιον τοῦ προπολεμικοῦ περίπου, ἐνῶ ἡ ἐπίσημος τιμὴ τοῦ συναλλάγματος δὲν ὑπερέβη τὸ 40πλάσιον τῆς προπολεμικῆς, τὸ δὲ διεθνὲς ἐπίπεδον τῶν τιμῶν κυρίως εἰς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας δὲν ὑπερέβη τὸ διπλάσιον τοῦ προπολεμικοῦ. Οὕτω τὸ γενικὸν ἐπίπεδον τῶν τιμῶν ἐν Ἑλλάδι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπερβαίῃ τὸ 80πλάσιον τοῦ προπολεμικοῦ, ἐὰν εἶχεν ἐπέλθῃ ἡ προσαρμογὴ του εἰς τὸ διεθνὲς ἐπίπεδον τῶν τιμῶν. Ἡ κατάστασις δὲ αὕτη, ὥς εἶναι εὐνόητον, δυσχεραίνει εἰς τὸ ἔπακρον τὴν ἐξαγωγὴν τῶν κυριωτέρων ἐλληνικῶν ἐξαγωγικῶν προϊόντων καὶ περιορίζει εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς πιθανότητας μιᾶς τοιαύτης ἐξαγωγῆς.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἐπισήμου τιμῆς τοῦ δολλαρίου εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς δὲν πρόκειται νὰ λύσῃ ὀλοκληρωτικῶς τὸ ζήτημα, αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν πρέπει καὶ νὰ γίνῃ. Ἡ ἀναπροσαρμογὴ αὕτη θὰ ἀνακουφίσῃ σημαντικώτατα τὴν χειμαζομένην ἐλληνικὴν ἐξαγωγικὴν οἰκονομίαν, θὰ διοχετεύσῃ ἐκ νέου εἰς τὰς ἐπισήμους ὁδοὺς τὰ σήμε-

ρον διαρρέοντα εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα καὶ γενικῶς θὰ ἐξομαλύνῃ τὴν ἐκ τῆς μέχρι σήμερον ἀκολουθηθείσης διφυοῦς νομισματικῆς πολιτικῆς προκύψασαν ἀνωμαλίαν. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐπιμένει νὰ ἀκολουθῇ ἐπισήμως μὲν νομισματικὸν κανόνα συναλλάγματος, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀναγνωρίζῃ καὶ νὰ τὸ ὁμολογῇ ἀκολουθεῖ νομισματικὸν κανόνα χρυσοῦ. Αὐτὸ δὲ συμβαίνει καθ' ἣν στιγμὴν ἡ σχέσις ἀνταλλαγῆς τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὰ κυριώτερα ξένα νομίσματα εἰς τὰς χώρας τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Μεσογείου ὄχι μόνον ἀπέχει σημαντικῶς τῆς ἐπισήμως καθιερωμένης καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένης τοιαύτης, ἀλλὰ καὶ διαρκῶς διακυμαίνεται. Ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι φυσικὸν νὰ δημιουργῇ συνεχεῖς διαταραχὰς καὶ νὰ μᾶς θέτῃ διαρκῶς πρὸ νέων προβλημάτων. Τὸ ὀρθότερον θὰ ἦτο, ἐφόσον ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δι' ἐπεμβάσεων εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν τοῦ χρυσοῦ κρατεῖ σταθερὰν τὴν τιμὴν αὐτοῦ, νὰ προσαρμόζῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν τιμὴν τοῦ συναλλάγματος πρὸς τὴν εἰς τὰς πέριξ ἡμῶν χώρας διαμορφουμένην ἐκάστοτε σχέσιν ἀνταλλαγῆς τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὰ ξένα νομίσματα (διατηρουμένου βεβαίως πάντοτε τοῦ καὶ σήμερον ὑφισταμένου διαφορισμοῦ ἔναντι τῆς ἐπισήμως καθιερωμένης καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένης σχέσεως ἀνταλλαγῆς τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὰ ξένα νομίσματα).

Ἐναντίον τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῆς ἐπισήμου τιμῆς τοῦ δολλαρίου εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς προβάλλεται συνήθως τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ ἀναπροσαρμογὴ αὕτη θὰ εἴχεν ὥς συνέπειαν τὴν ἀνάλογον ὑψώσιν τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν εἰς

τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐματαίωσεν αὐτομάτως τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἐκ τῆς ἀναπροσαρμογῆς ταύτης προσδοκωμένων ὠφελημάτων καὶ θὰ μᾶς εἰσῆγε εἰς φαῦλον κύκλον. Τὸ ἐπιχείρημα εἶναι σοβαρώτατον καὶ πρέπει νὰ ἐξετασθῇ μὲ ἰδιαιτέραν προσοχὴν, διότι, ἂν ἡλήθευεν, θὰ ἦτο ὄντως ἀποφασιστικόν. Οὐχ' ἦττον ὁμῶς πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ βασίζεται κυρίως εἰς τὴν ἄποψιν ὅτι, ὥς καὶ προπολεμικῶς συνέβαινε, ἡ χρστίνη λίρα καὶ δολλάριον εἶναι οἱ κύριοι ρυθμισταὶ τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλ' ἡ ἄποψις αὕτη δὲν εἶναι καθόλου ὀρθή. Παρὰ τὰς κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη γενομένης εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσαγωγὰς ἐμπορευμάτων καὶ εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε ὄχι, ἡ χρυσὴ λίρα ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι, ὥς καὶ κατὰ τὴν πολεμικὴν καὶ κατοχικὴν περίοδον, ὁ κύριος ρυθμιστὴς τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἀγορὰν. Εἰς τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀσφαλῶς συντελεῖ ἡ ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Μεσογείου ἐκδηλουμένη εἰσέτι δυσπιστία ἔναντι τῶν κυριωτέρων ξένων νομισμάτων, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὰς χώρας ταύτας σχέσιν ἀνταλλαγῆς αὐτῶν πρὸς τὸν χρυσόν, σχέσιν ὥς γνωστὸν οὐσιωδῶς ἀφισταμένην τῆς ἐπισήμως καθιερωμένης καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένης σχέσεως ἀνταλλαγῆς τῶν πρὸς τὸν χρυσόν καὶ δὴ εἰς βάρος αὐτῶν. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς καὶ ἐφόσον διὰ τῶν ἐπεμβάσεων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν κρατεῖται σταθερὰ ἡ τιμὴ τοῦ χρυσοῦ εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἐπισήμου τιμῆς τοῦ δολλαρίου εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς θὰ ἐπηρεάσῃ

σοβαρῶς τὸ γενικὸν ἐπίπεδον τῶν τιμῶν, οὕτω δὲ τὸ ἐκ τοῦ ὑποτιθεμένου τούτου ἐπηρεασμοῦ ἀντλούμενον ἐπιχείρημα κατὰ τῆς ἀναπροσαρμογῆς ταύτης χάνει κάθε πρακτικὴν ἀξίαν.

Φοβούμεθα ὅτι τείνει νὰ ἀποβῇ μό-
νιμον χαρακτηριστικὸν τῶν οἰκονομι-

Δημόσιον καὶ ἐπιβολῆς τῶν δημο-
ιδιωτικὸν σίων συμφερόντων ἐ-
συμφέρον πὶ τῶν ιδιωτικῶν. Ἡ

ἐξάρθρωσις τῆς κρα-
τικῆς μηχανῆς καὶ ἡ ἀναστάτωσις
εἰς τὰς συνθήκας τῆς παραγωγῆς
καὶ τοῦ ἐμπορίου ἀπετέλεσαν μὲν
δικαιολογητικὰ κατὰ τὴν πρώτην με-
ταπολεμικὴν περίοδον διὰ τὴν ἀδυ-
ναμίαν τοῦ κράτους νὰ ρυθμίσῃ λε-
λογισμένως, συμφώνως πρὸς τὸ κοι-
νὸν συμφέρον, τὰ ζητήματα, τῶν εἰ-
σαγωγῶν, τὴν βιομηχανικὴν παρα-
γωγὴν, τὴν φορολογίαν, τὴν ἄσκη-
σιν τῆς πίστεως κλπ. Ἀλλὰ ἡ πάρο-
δος σημαντικοῦ χρόνου εἰς οὐδεμίαν
οὐσιώδη βελτίωσιν ὠδήγησεν.

Μέχρις σήμερον, ἕως τὴν στιγ-
μὴν τούλάχιστον ποὺ ὑπῆρχεν δια-
θέσιμον συνάλλαγμα, εἶναι ἀναντίρ-
ρητον, παρὰ τὰ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν
λεχθέντα, ὅτι αἱ εἰσαγωγαὶ διενερ-
γήθησαν ἀλογίστως. Εἶδη πολυτε-
λείας εἰσῆχθησαν εἰς ἀναλογίαν τε-
λείως ἀδικαιολόγητον διὰ λαὸν μὲ
τόσον χαμηλὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον.
Εἰς τὴν ιδιωτικὴν πρωτοβουλίαν ἐ-
νεπιστεύθημεν τὰ πάντα ἐνῶ κάθε
λόγος ὑπῆρχε νὰ προβλεφθῇ ὅτι,
ὑπὸ τὰς σημερινὰς ἰδίως συνθήκας,
δὲν θὰ ἐπετύγχανε νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ
ἔργον τοῦ κανονικοῦ ἐφοδιασμοῦ
τῆς ἀγορᾶς δι' ἐμπορευμάτων πρῶ-
της ἀνάγκης. Τὸ συνάλλαγμα ἐχο-
ρηγήθη εἰς τὴν χαμηλὴν ἐπίσημον
τιμὴν καὶ οὕτω ἐπετράπη ἡ πραγμα-
τοποίησις μεγάλων κερδῶν τὰ ὁ-
οῖα καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν γενικῶ-

τέρων κοινωνικῶν συνεπειῶν ἀποτε-
λοῦν θανάσιμον κίνδυνον διὰ οἰκο-
νομίαν τελοῦσαν ὑπὸ συνεχῇ πίεσιν
πληθωρισμοῦ.

Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγὴ δὲν
καθωδηγήθη καὶ δὲν τῆς ἐπεβλήθη ἡ
ἀρχὴ ὅτι κατὰ πρῶτον λόγον πρέ-
πει νὰ παράγῃ ὅ,τι οἱ πολλοὶ χρειά-
ζονται διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν βα-
σικῶν τῶν ἀναγκῶν. Αἱ εἰσαχθεῖσαι
πρῶται ὕλαι ἀφιερώθησαν εἰς μεγά-
λην ἀναλογίαν εἰς τὴν παραγωγὴν
προϊόντων ὅχι πρῶτης ἀνάγκης. Αἱ
τιμαὶ τῶν βιομηχανικῶν εἰδῶν ἀνῆλ-
θον πέραν παντὸς ὀρίου δικαιολο-
γούμενου ἐκ τῶν ὑφισταμένων συν-
θηκῶν. Πολὺς θόρυβος ἐγένετο σχε-
τικῶς ἀλλ' εἰς τὸ τέλος ἐπεκράτη-
σεν ἡ ἀδέσμευτος ἐπιδίωξις τοῦ ἰ-
διωτικοῦ συμφέροντος καὶ εὐρεῖται
τάξεις καταναλωτῶν, ἰδίως τῶν ἀ-
γροτικῶν περιφερειῶν, παρέμειναν
ἀνυπόδητοι καὶ ρακένδυτοι.

Ἡ ἄσκησις τῆς πίστεως ἐξ ἄλ-
λου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἀν-
ταποκρίνεται πρὸς τὰ συμφέροντα
τοῦ συνόλου. Ὑπῆρξαν περιπτώσεις
ποὺ ἀπὸ δημόσιον οὐσιαστικῶς χρη-
μα ἐχορηγήθησαν σημαντικαὶ πι-
στώσεις δι' ἀτομικὰς ἀνάγκας πο-
λυτελείας. Αἱ τράπεζαι σήμερον εἰς-
πράττουν εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὑ-
περόγκους ἀμοιβὰς ἐνῶ τὸ δημό-
σιον καταβάλλει τὰς δαπάνας λει-
τουργίας τῶν καὶ ἐν πολλοῖς παρέ-
χει καὶ τὴν χρηματοδότησιν.

Ἡ ἄμεσος φορολογία εὐρίσκεται,
ἐναντι τῆς προπολεμικῆς, εἰς ἐπίπε-
δον πολὺ κατώτερον τοῦ δικαιολο-
γούμενου ἐκ τῆς μειώσεως τοῦ ἐ-
θνικοῦ εἰσοδήματος, ἐνῶ αἱ παροῦ-
σαι ἐξαιρετικαὶ περιστάσεις ἐπέβαλ-
λον ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον.

Αἱ δυσχέρειαι διὰ τὸν συστημα-
τικὸν ἔλεγχον τῆς οἰκονομίας ὑπῆρ-
ξαν μεγάλαι, ἀλλὰ ἡ ἀνάγκη τοῦ ὑ-
φίσταται πάντοτε.

Ὁ καθηγητής κ. Κιτοίκης εἰς δύο δημοσίας διαλέξεις του ἀπησχολήθη μετὰ τὴν σημερινὴν θέ-

Φυσικὴ καὶ φιλοσοφία

σιν τῶν γνωσιολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν προβλημάτων ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ συντελῇται εἰς τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως πρέπει νὰ λεχθῇ ἀδιοστάκτως ὅτι ἡ ἔκθεσις τοῦ θέματος ὑπῆρξεν ἀρτία. Ὁ ὁμιλητὴς ἔδωσε μίαν ὥραιαν εἰκόνα τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως, διαρθρώσεως καὶ τελειοποιήσεως ἀπὸ τοὺς μαθηματικούς καὶ φυσικούς τῶν νεωτέρων χρόνων τοῦ μηχανιστικοῦ κοσμοειδώλου, τὸ ὁποῖον συνεκρότουν μᾶζαι κινούμεναι με καθωρισμένην νομοτέλειαν εἰς τὸν τριδιάστατον εὐκλείδιον χῶρον. Ἀνεφέρθη εἰς τὴν σχέσιν τοῦ μηχανιστικοῦ τούτου κοσμοειδώλου πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἰδίως πρὸς τὴν καντιανὴν γνωσιολογίαν, ἡ ὁποία δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀπὸ ὠρισμένης ἀπόψεως καὶ μέχρι ἐνὸς ὠρισμένου σημείου ἐπεξεργάσθη τὰ πλαίσια τοῦ εἰδώλου, δηλ. καθώρισε τοὺς προεμπειρικούς ἐποπτικούς τύπους τῆς αἰσθήσεως (χῶρον καὶ χρόνον) καὶ τοὺς βασικούς νόμους τῆς νοήσεως (ὡς λ. χ. τὸν νόμον τῆς αἰτιότητος).

Ὅσονδήποτε ὅμως ἀρτία καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως ἡ ἔκθεσις τοῦ θέματος, δὲν δύναται τις νὰ συμφωνήσῃ μετὰ ὠρισμένα συμπεράσματα τοῦ ὁμιλητοῦ, τὰ ὁποία δίδουν καταφανῶς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι βεβιασμένα. Ἰδίως προξενεῖ ἐντύπωσιν τὸ συμπέρασμα τοῦ ὅτι αἱ νέαι θεωρίαι τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης καὶ ἰδίως ἡ θεωρία τῶν *quanta* καὶ ἡ θεωρία τῆς σχετικότητος ἐματαίωσαν κάθε προσπάθειαν τῆς μεταφυσικῆς (γράφε φιλοσοφίας) σχέσιν ἔχουσιν μετὰ τὴν γνωσιολογι-

κὴν ἐνοποίησιν τῶν συμπερασμάτων τῆς πειραματικῆς ἐρεῦνης. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀντανακλᾷ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ ὁμιλητοῦ, ἡ μᾶλλον σχετίζεται μετὰ τὸν κάπως στενὸν καὶ μονόπλευρον τρόπον, μετὰ τὸν ὁποῖον προφανῶς ὁ ὁμιλητὴς ἀντιλαμβάνεται ὅχι μόνον αὐτὴν ταύτην τὴν καντιανὴν φιλοσοφίαν ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον τὴν ἰδεολογικὴν κίνησιν, ἡ ὁποία ἐξεπήγασεν ἐξ αὐτῆς καὶ κατέκλυσε τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων (νεοκαντιανισμός). Διότι ὁ κ. Κιτοίκης ὀρθῶς μὲν ὑπογραμμίζει τὸ γεγονός ὅτι ἡ κλασσικὴ φυσικὴ διατηρεῖ τὴν ἀξίαν τῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ἐνῶ ἡ νεωτέρα φυσικὴ ἀσχολεῖται κυρίως μετὰ τὰ φαινόμενα τοῦ μικροκόσμου καὶ τοῦ σύμπαντος, δὲν θὰ ἔπρεπεν ὅμως ἐπίσης νὰ παραγνῶρίζῃ ὅτι τόσον ἡ καντιανὴ ὅσον καὶ ἰδίως ἡ νεοκαντιανὴ φιλοσοφία δὲν περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐρευναν τῶν προϋποθέσεων ἐκείνων, ὑπὸ τὰς ὁποίας εἶναι δυνατὸς ὁ σχηματισμὸς εἰκό-
νος τινος τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ἀλλ' ἔθεσαν ἐπίσης τὰς βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων δύναται νὰ στηριχθῇ ἡ ἀντίληψις ἐνὸς νοητοῦ κόσμου. Ἡ δὲ ἀντίληψις αὕτη ἀναμφιβόλως ἔχει κάποιαν σχέσιν μετὰ τὴν καθαρῶς μαθηματικὴν εἰκόνα τοῦ σύμπαντος, εἰς τὴν ὁποίαν καταλήγει ἡ σύγχρονος φυσικὴ ἐπιστήμη.

Εἰδικώτερον ὅσον ἀφορᾷ τὴν θεωρίαν τῶν *quanta* σχετικὴν μετὰ τὴν ἀτομικὴν σύστασιν τῆς ἐνεργείας δὲν θὰ ἔπρεπεν ἴσως νὰ λησμονῇται ὅτι ἡ θεωρία αὕτη ἀποτελεῖ τὴν χρυσοὴν γέφυραν τῆς ἐπανάδου ἀπὸ τῆς ἐνεργητικῆς εἰς τὴν ἀτομο-κινητικὴν θεωρίαν. Ὁ δὲ κ. Κιτοίκης ἀσφαλῶς γνωρίζει ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπροσδιοριστίας τοῦ Heisenberg δὲν ἔρχεται τόσον εἰς ἀντίθεσιν μετὰ

τὸν νόμον τῆς αἰτιότητος, ὅσον σχετίζεται μὲ τὴν ἀδυναμίαν μας ὅπως προκοθορίσωμεν ὠρισμένας κινήσεις βάσει ὠρισμένων ἐμπειρικῶν δεδομένων. Ἡ ἀδυναμία αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ γεγονός, ὅτι αὐταὶ οὐταὶ αἱ συνθῆκαι, ὑπὸ τὰς ὁποίας γίνονται αἱ παρατηρήσεις καὶ τὰ πειράματα ἀσκοῦν διαταρακτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ κινήσεων.

Ἰδιαιτέρως ὁμως ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξήτασε τὸ πρόβλημα ὁ ὁμιλητής, καθίσταται ἡ ἀντιπαραβολὴ ὅχι βεβαίως τῶν πρώτων ἀρχῶν ἀλλὰ τῶν τελικῶν συμπερασμάτων τῆς γνωσιολογίας μὲ τὴν καθαρῶς μαθηματικὴν εἰκόνα τοῦ σύμπαντος, τὴν ὁποίαν δίδει ἡ θεωρία τῆς σχετικότητος. Ἡ εἰκὼν αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν κατέληξεν ὁ Einstein μὲ τὴν θεωρίαν τῆς γενικευμένης σχετικότητος χρησιμοποιῶν τὸ τέτραδιάστατον χωροχρονικὸν συνεχές τοῦ Minkowski καὶ τὴν «μὴ εὐκλείδειον» γεωμετρίαν τοῦ Riemann, εἶναι πλήρης σημασίας καὶ νοήματος διὰ τὴν καντιανὴν ὑπερβατικὴν διαλεκτικὴν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν κλεῖδα τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου (εἰς τὸν ὁποῖον ὁ μὲν χώρος εἶναι εὐκλείδειος, ὁ δὲ χρόνος ἐλλείπει τῆς φυσικῆς του διστάσεως μᾶς παρουσιάζεται μαθηματικῶς ὡς ἄπειρος καὶ ὁ ὁποῖος διέπεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς αἰτιότητος) εἰς τὸν νοητὸν κόσμον. Εἶναι προφανές ὅτι ὁ ὁμιλητής ἀπέφυγε νὰ ἐξετάσῃ τὸ πρόβλημα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, τοιουτοτρόπως δὲ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θέματός του, παρὰ τὴν ἱστορικὴν τῆς ἀριότητά, παρουσιάζει φιλοσοφικὴν μονομέρειαν εἰς τὰ συμπεράσματά της.

Ἡ ἀνάληψις ἐπενδύσεων εὐρυτέρας παραγωγικῆς σημασίας καὶ ἡ αὐξήσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος δὲν εἶναι

Πρόγραμμα ἐπενδύσεων

ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ ἐπιδέχονται ἀναβολὴν Ἐάν αἱ σημεριναὶ πολιτικαὶ ἀνωμαλῖαι δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἄμεσον ἔναρξιν τῶν ἀντιστοίχων ἔργων δὲν βλέπομεν ὁμως, παρὰ τὰς ἐπανελημμένας προσπάθειας, νὰ ἔχῃ συνταχθῇ ἕνα ὀριστικὸν σχέδιον οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ εὐθύς ὡς τὸ ἐπιτρέψουν αἱ πολιτικαὶ συνθῆκαι.

Ἐν ὅψει τῶν μεγαλεπηβόλων σχεδίων τῶν βορείων γειτόνων μας, ἀλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ ἡ ἐνίσχυσις τῶν παραγωγικῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας εἶναι πλέον ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου δι' αὐτήν.

Ἡ δυσαναλογία μεταξὺ εἰσοδήματος καὶ ἀναγκῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι μεγάλη καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ἐκδηλοῦνται καὶ θὰ ἐκδηλωθοῦν ἐντονώτερον εὐθύς ὡς παύσουν αἱ σημεριναὶ εἰδικαὶ συνθῆκαι καὶ ἡ ἐξωτερικὴ βοήθεια.

Ἐάν δὲν δημιουργηθοῦν αἱ προϋποθέσεις αὐξήσεως τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ εἰσοδήματος ἡ οἰκονομία θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἰσορροπίαν της καὶ ἡ παραγωγὴ καὶ τὸ βιωτικὸν ἐπίπεδον θὰ τείνουν συνεχῶς νὰ κατέλθουν. Δὲν πρόκειται ἄλλως νὰ ἐκλείψῃ ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῶν ἐπιδιωκόμενων χρηματικῶν εἰσοδημάτων ἐκ μέρους τῶν συμμετεχόντων εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τοῦ συνολικοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας. Τὸ κόστος παραγωγῆς θὰ παραμείνῃ ὑψηλὸν καὶ αἱ ἐξαγωγαὶ μας περιορισμέναι. Ἡ καταβολὴ μεγαλυτέρας παραγωγικῆς προσπάθειας θὰ ἀποθαρρυνθῇ καὶ μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, ἀντιμετωπίζον ἀνε-

παρκή άμοιβήν τής έργασίας του, θά παραμένει έν ήμιαπασχολήσει.

Ό τόπος καί παλαιότερον άλλα πρό παντός τώρα αίσθάνεται ως ζήτημα ύπάρξεως τήν ανάγκην νά γίνη έν άλμα εις άνώτερον επίπεδον παραγωγής. Η μετοβολή γενικής γραμμής εις τήν οίκονομικήν μας πολιτικήν είναι έπείγουσα. Πρός τοϋτο είναι άπαραίτητον νά μελετηθοϋν συστηματικώς ή σύνθεσις τοϋ ισοζυγίου πληρωμών μας, ή διάρθρωσις καί αί δυνατότητες τοϋ έθνικοϋ μας εισοδήματος, τδ πρόβλημα τής άπασχολήσεως καί νά χαραχθί σχέδιον οίκονομικής άναπτύξεως. Καμμιά χώρα σήμερον δέν άσχολεΐται άπλως εις τήν σύνταξιν ένός σχεδίου «άνασυγκροτήσεως» τδ όποϊον δέν είναι τίποτε άλλο είμή ώρισμένοι πίνακες τών άπαιτουμένων έπανορθώσεων τών έκ τοϋ πολέμου ζημιών. Τοϋτο είναι ζήτημα

κυρίως όλίγων τεχνικών άλλα καί αυτό δέν έπετεύχθη παρ' ήμϊν.

Τδ όλον ζήτημα πρέπει νά άντιμετωπισθί κατ'ά τρόπον θετικόν ώστε νά είναι δυνατόν νά προσφύγωμεν καί εις τήν οίκονομικήν ένίσχυσιν τών διεθνών όργανισμών. Αί έλπίδες περί έπανορθώσεων καί ξένων ιδιωτικών επενδύσεων πρέπει νά περιορισθοϋν εις τά όρια τής πραγματικότητας. Χαρακτηριστικόν είναι ότι παρ'ά τήν μεγάλην ζήτησιν άμερικανικοϋ κεφαλαίου από τās άλλας χώρας μόνον δύο εύρωπαϊκαί χώραι επέτυχον νά τοποθετήσουν περιορισμένα δάνεια εις τήν άμερικανικήν άγοράν, ή Νορβηγία διά 10 έκ. δολλάρια καί ή Όλλανδία διά 20. Οι άμερικανοί κεφαλαιοϋχοι, τούλάχιστον επί τοϋ παρόντος, δέν εύρίσκουν εύνοϊκόν τδ κλίμα διά τοιαύτας διεθνείς επενδύσεις.